

Igaz történet toleranciáról, tiszteletről és együttérzésről

Valójában két igaz történetet ismerhetünk meg ebben a fiatal olvasóknak, szülőknek és pedagógusoknak ajánlható könyvből. A nagyjából fél évszázadnyi eltéréssel alakuló eseménysorok folyamát egymásba szöve ismerkedhetünk meg Hana Brady életének tragikusan alakuló utolsó néhány évével, valamint egy nagyszerű japán pedagógus és egy csoport nyíltszívű japán fiatal, a Kis Szárnyak példamutató kezdeményezésével.

A holocaustról sokszor, sokféleképpen esik szó, ám soha nem lehetünk biztosak abban, hogy értő, megértő fülekre találnak az emberiség történelme 20. századi népiértésének tanulságai. Természetesen fontos az áldozatok emléke előtti tiszteletadás, ám éppen rájuk való tekintettel is ennek részét kell képeznie e történelmi szörnyűség megismétlődésének megakadályozását szolgáló értékek megőrzésének, illetve kialakításának az újabb és újabb nemzedékek tagjaiban. A tolerancia és a megértés, a másság elfogadása örökérvényű, ennek ellenére sajnos napjainkban sem általánosan érvényesülő erények, bár meglétük mindenfajta együttélés, egymás mellett élés, végső soron a béke és a szabadság feltétele. Ezeknek a gondolatoknak a mentén döntött úgy egy névtelen japán adományozó, hogy önerőből létrehozza a Tokiói Holocaust Oktatási Központot.

Az intézmény rendeltetése, hogy minél többet megtanítsa a japán gyerekeknek a holocaustról, illetve, hogy a japán gyerekek is tanuljanak a holocauból. Az oktatási központ koordinátora úgy gondolta, hogy céljuk elérését, a másfélmillió zsidó gyerek halálát is okozó rettenet megértését a gyermekáldozatok személyes tárgyainak bemutatása segítené, amelyek a 8-18 éves látogatók számára kézzelfoghatóvá teszik a történelmi távlatok miatt elhalványuló sorsokat.

Leletek után kutatva, levelet írt több ország múzeumába, és próbálkozása végül sikerrel járt, néhány tárgy között egy kis bőrrönd került Tokióba az Auschwitz Múzeumból. Ez volt az egyetlen emlék, amit a japán gyerekek névhez tudtak kötni, mivel a bőrröndön szerepelt a tulajdonos Hana Brady neve és egy dátum, amelyből valószínűsíthető volt, hogy a kislány tizenhárom évesen került Auschwitzba. Hana személye megmozgatta a gyerekek fantáziáját, felkeltette érdeklődésüket az ismeretlen, velük csaknem egyidős kislány iránt, s ezzel kezdetét vette a több hónapos kutatómunka, amelynek állomásait kísérhetjük végig a könyv lapjain lépésről lépésre. Megismerhetjük az egykori Csehszlovákiában élő támogató közreműködőket, az ő segítségük révén megszerzett, egymást kiegészítő apró, ám fontos információkat, amelyek végül Hana Kanadában élő testvéreig vezették el az oktató központ lelkiismeretes munkatársát. A nyilvántartások száraz adatait George Brady egészítette ki, s a 30-as, 40-es évek cseh kisvárosi életének, saját családja mindennapjainak bemutatásával, a hűgával kapcsolatos gyermekkori emlékek felidézésével tette élővé, átérezhetővé Hana, s rajta keresztül az ártatlan, elpusztított gyerek történetét.

A Kis Szárnyaknak köszönhetően Hana bőrröndje folytatta útját, mivel „A holocaust gyermekszemmel” című kiállítás több mint ötven helyre jutott el Japánban, és tizennégy hónap alatt több mint 52 ezren tekintették meg.

Az egyszerű nyelvezetű, tisztán megfogalmazott történetet fotók és gyermekrajzok teszik érzékletesebbé, jó szívvel ajánlom tehát a könyvet, különösen az ifjú olvasók figyelmébe.

Kőműves Ágnes

*Karen Levin: Hana bőrröndje
Minerva Nova Kiadó, 2003*

Kötődés és nevelés

A gyerekek egészséges fejlődése s ezen belül az egészséges érzelmi fejlődés a nálunk ismertnél jóval meghatározóbb és fontosabb, az ezekhez szükséges ismeretek és ezek megértése a szülők, pedagógusok, nevelők, barátok, rokonok, végső soron valamennyi közösség számára létfontosságú lenne. Mindannyian érintettek vagyunk tehát, ezért bátran javasolható a kötődésről szóló ismeretek nevelési szempontú összefoglalásának áttekintése annál is inkább, mert a gyakorlatban is hasznosítható ismeretekkel szolgál akár magánemberként, akár hivatásszerűen érdeklődünk a téma iránt.

A könyv a kötődés filozófiai, antropológiai megközelítéseinek bemutatásával kezdődik, s a szerző a kötődés fogalmának legtagabb és ezért legelfogadhatóbb értelmezéseként Heller Ágnes gondolatmenetét ajánlja az olvasó figyelmébe. E meghatározás szerint a kötődés erős involváció valamely személyben,

más élőlényben, értékben vagy értéktárgyban. A kötődés tehát nemcsak az emberek közötti kapcsolatok egyik jellemzője, más viszonyrendszerekben is megjelenik. Ezek közül bepillantást nyerhetünk az etológia ezirányú vizsgálatainak eredményeibe, majd megismerhetjük az emberi kötődés okait magyarázó elméleteket. Az emberi kötődés eredetét magyarázó elméletek két nagy csoportba sorolhatók. Az egyiket a tudáselméletből származó másodlagos kötődés elméleten alapuló megközelítések alkotják, amelyek szerint a szociális kapcsolat az egyén és környezete kölcsönhatásából keletkezik, kizárólag fejlődési folyamat eredménye. A másik csoportba tartozó, az etológiához közelálló elméletek szerint a kötődést öröklött, genetikusan alapformák határozzák meg.

Az emberi kötődések eredetét elemezve a kutatók a családi környezet, illetve az anya-gyerek kapcsolat fontosságát hangsú-

lyozzák. A kötődés pszichológiai alapját az intrauterin életben kialakuló anya-gyerek közötti kapcsolat teremti meg. A csecsemővel született kötődéskészítés és a korai anya-gyerek kapcsolatban kiteljesedő környezeti tényezők együttesen határozzák meg a későbbi elvárásokat és az interperszonális kapcsolatokat. Az elmúlt 40 évben a megfigyelés módszerével végzett kutatások eredményei egy vonatkozásban egybecsengenek, mégpedig abban, hogy a személyiségfejlődésben az anya gyermekével kapcsolatos magatartása a meghatározó. A biztonságot közvetítő anyai viselkedés esetén sikeres szociális kapcsolatok prognosztizálhatók, a bizonytalan kötődésű anyai viselkedés azonban károsan hat a gyermek szociális fejlődésére.

A gyermeki kötődés életkori szakaszonkénti alakulását részletesen tárgyalja a könyv, s ugyancsak nagy figyelmet szentel a szerző a gyermeki kötődési rendellenességek hatásainak bemutatására. A kötődés erős érzelmi kapcsolat, amely bizalmon, ragaszkodáson, szereteten alapul. A bizalom kialakulása vagy ennek hiánya az anya és a gyermek közötti kapcsolat mentén alakul, ezért a biztonságot jelentő anyai magatartás vagy ennek hiánya határozza meg a gyermeki személyiség egészséges fejlődését. A rendellenes gyermeki kötődések alakulásának okai az ingerszegény környezetben és/vagy az anya személyiségében keresendők. Az ingerszegény környezet vagy az anya személyisége szorongásos kötődést vagy túlzott függőséget, a kötődés teljes hiánya elkülönülést eredményez.

A kötődés legfontosabb funkciói a proszocialitás, a másik

fél segítése és a szocializáció. A gyerekek szülői családjukban történő nevelkedésének, az anya-gyerek kapcsolat jelentőségének hangsúlyozása nem véletlen, hiszen a gyermekkori kötődések és a felnőttkori kapcsolatok szorossága, minősége között számos érzelmi és viselkedésbeli hasonlóság mutatható ki. A szerző nagy gondossággal vonultatja fel a hazai és nemzetközi kutatók különböző megközelítésű kutatásait, és eredményeik bemutatásával színesen szemlélteti a kötődés szociális kompetenciát alakító és személyiségformáló hatását.

A könyv foglalkozik azon magyar pszichológiai és pedagógiai vizsgálatok összegző bemutatásával is, amelyeknek nem fő területe a kötődés elemzése, ennek ellenére a témával kapcsolatban lényeges információkkal szolgálnak. A szerző ismerteti saját, 1997. évi – a szociális kompetencia fejlettsége serdülőkorban – kutatásának eredményeit, majd befejezésül megállapítja, hogy az iskolai korcsoportok kötődési hálójának feltérképezéséhez nélkülözhetetlenek a megfelelően kidolgozott mérőeszközök, hiszen ezekre támaszkodva a pedagógusok is hatékony segítséget tudnának nyújtani azoknak a tanulóknak, akiknek szükségük van kötődési hálójuk gazdagodására.

A gyermekkori fejlődésben fontos szerepet játszó kötődés szakirodalmának lényegre törő feldolgozása hiányt pótló kézikönyvként ajánlható mindenki számára

Kőműves Ágnes

Zsolnai Anikó: *Kötődés és nevelés*

Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, 2001.

Nősorsok az egyszerre több évszázadban létező gigantikus szubkontinensen¹

India nekem az erős, egzotikus fűszerek: a kurkuma, a tandori, a masala, és karadommag ízét, a füstölők illatát – főleg az édeskés santálfáé-t – jelenti, rituális festékpöttyöt vagy csöppnyi drágakövet a tarkabarka szárit viselő szép, barna bőrű asszonyok homlokán, asszonyokat, akik mosnak és trécselnek a Gangesz partján. A Gangeszt, amiről csak annyit tudunk, hogy szent folyó, hogy aki belemosdik, az minden nyavalyából felgyógyul, aki pedig mégsem, azt a partján virággal díszített máglyán elégetik, s a hamvait a szent folyóba szórják. Jelenti még a Tádzs-Mahalt, a Szerelem 350 éves Mauzóleumát, turbános, feltekert szakállú szikheket, vallási háborúkat, Gandhi harcos szelídségét a passzív ellenállásban. Lám, Indira Gandhi nemcsak a nevét vette fel, hanem osztozott erőszakos halálában is. Régi filmélményeket, a Dzsungel könyvét, meg azt, amelyik Bombay nyomorúságos gyermekeiről tudósított, és persze a 80 nap alatt a föld körül-t, amiben a szép, fiatal Shirley MacLainnek gyönyörű kék szaríjában, mint Aouda hercegnőnek, férje halála után szatit kell elkövetnie, s már gyulladna is a máglya... Mennyire izgultam gyerekként, mennyire felkavart, hogy még a XIX. század végén is tűzhalálra lehet ítélni fiatal nőket. Mit ítélni! Elvárni, hogy maguk feküdjenek a rőzseágyra. Főlösképpen féltettem persze, mert megmentették. Ha már film, akkor Bollywood. Pöfögő-füstölgő autók és riksák a delhi-i utcán, meg a szentnek mondott tehének által megakasztott forgalom, nyomornegyedek piszkos utcáin, a kövön alvó hajléktalanokat ellepő legyek. Legyek, legyek, amikből mindenhová és mindenkire annyi jut. A kasztrendszer felfoghatatlansága. Fakírok és jógik. (Az irodalomról szinte semmi, vagy túl kevés: Salman Rushdie és Rabindranat Tagore, ő is leginkább balatonfüredi sétány nevéként. És a szépséges Arundhati Roy.) Ez volna azoknak a közhelyeknek az inventáriuma, amelyet az India szó hallatán felsorolunk, és ezt látjuk magunk előtt, mint megforgatott kaleidoszkóp üvegén a színes káprázatot.

¹ A Spiegel 2007. július 2-i számában Lánycsecsemő-gyilkosok lázadása címmel, Fiona Ehlerstől megjelent írás alapján.